

F3/2007 - Patisky známek Hradčany 1918 na našem trhu

V katalogu nadcházející březnové aukce Majer je jako položka č. 165 vyobrazen a popsán soutisk čtyř otisků původních štočků známek emise Hradčany 1918, a to hodnot 5, 10, 15 a 20 h. Po jejich prohlídce jsem konstatoval, že zcela nepochybně jde o dodatečně provedené – prakticky novodobé (na papíru s nezáměrnou příměsí oz) – otisky, a to ze zneužitých původních štočků určených zřejmě k tisku dopisnic a dalších celin (detail ze soutisku je barevně vyobrazen na první straně obálky tohoto čísla).

V aukčním katalogu jsou popsány takto: „(Š) otisky pův. štočků ZT 4, 5, 7 a 9 v černé barvě na bílém kartonovém papíru. Otisky byly zhotoveny dlouho po skončení tisku. Zajímavé“. Tento popis je zcela korektní a přitom výstižný a aukční firma jím dává jasně najevo, o jaký materiál jde, čemuž odpovídá i stanovená vyvolávací cena – tisíciakoruna za čtyři ze studijního hlediska zajímavé otisky je částka jistě přiměřená.

Jinou věcí je však skutečnost, že štočky, z nichž byly uvedené otisky provedeny, jsou již delší dobu v soukromých rukách. Jak mě, jako předsedu Komise znalců SČF, informoval jeden z jejích členů, vlastní je sběratel ze Slovenska (údajně dokonce filatelistický znalec!), který mu je prý dokonce nabízel k prodeji. To je jistě závažné zjištění, které nás musí vést k otázce, zda z těchto štočků (které samozřejmě nemohly být získány legální cestou) nebyly zhotoveny i další dodatečné otisky, třeba v jiných barvách a v jiné úpravě, popř. i na jiném (dobovějším) papíru, u nichž by novodobost nebyla tak očividná a které by mohly být nabízeny jako vzácné zkusmé tisky či dokonce jako samotné známky.

Je naprosto nepochopitelné a z mého hlediska morálně neospravedlnitelné, kdyby filatelistický znalec vlastnil takovýto tiskový materiál (tedy původní tiskové štočky) a nejen o tom neinformoval veřejnost, ale dokonce je nabízel k prodeji, a to včetně otisků z nich.

Uvedené skutečnosti samozřejmě musí znepokojovat všechny, kdo se materiály naší první známkové emise zabýváme, tedy sběratele i znalce. To, že se v soukromých rukách nacházejí například originály poštovních razítek, je už po léta známo, že se v nich však nacházejí i štočky známek je nepříjemná novinka, s níž se budeme muset nějak vyrovnat. Jistě se to totiž může stát i u jiných hodnot či jiných emisí.

Využijme tedy této příležitosti a řekněme si, jak v podobných případech postupovat. Pokud se stane, že se setkáme s takovýmto materiálem – či se nám jej dokonce podaří získat – je třeba především zjistit, zda skutečně jde o původní tiskový materiál, nebo o štočky používané například padělateli apod. (např. zinkografické či plastové štočky používané k výrobě padělků, které je dodnes snadné si nechat zhotovit a které jsou pouhou reprodukcí a přirozeně nepředstavují zdaleka tak vážné nebezpečí jako štočky pravé). Pokud by však skutečně šlo o pravé štočky, je třeba je zdokumentovat (tedy co nejpodrobněji je popsat, zaznamenat charakteristické podrobnosti a znaky a pokud možno zajistit i obrazovou dokumentaci). Poté je pokud možno komisionálně (například za účasti dalších osob) zapečetit a zajistit tak, aby s nimi nemohlo být nekontrolovatelně manipulováno (v našem případě aby z nich nebylo dále tištěno). Pokud jsou s nalezenými štočky předloženy i jejich otisky, stejnou dokumentaci je třeba provést i u nich. A se zjištěnými fakty samozřejmě co nejdříve seznámit sběratelskou veřejnost a filatelistické znalce – například formou článku v časopisu či zpravodaji, na internetu apod.

A co by se s uvedeným materiálem mělo stát dál? Samozřejmě bych nejraději viděl, kdyby byl předán Poštovnímu muzeu, kam logicky patří a kde by jej mohli studovat i další badatelé. Nebo

kdyby byl alespoň nějak označen, aby byly případné budoucí otisky z něj snadno rozeznatelné (například přepilováním rámečku obrazu známek). To se ale asi podaří jen málokdy, protože majitel může oprávněně namítnout, že ho pořízení štočků něco stálo a muzea u nás na podobné nákupy obvykle nemají dost peněz. K darování ho nutit nemůžeme a zabavit mu štočky také ne, protože jejich pradávné odcizení je už dávno promlčené – pokud by vůbec šlo prokázat. Co však můžeme a dokonce přímo musíme je okamžitě a zcela otevřeně informovat veřejnost a varovat ji před nákupem případných padělků. Dodatečně zhotovené otisky takovýchto štočků neoprávněnou osobou totiž nejsou ani zkusmé tisky, ani novotisky, ale patisky, které jednoznačně patří do kategorie padělků. To však samozřejmě neznamená, že by se jimi specializovaní sběratelé a znalci nemohli zabývat – ze studijních důvodů naopak mohou být i zajímavé a jako takové mohou mít i svou cenu. Nikomu tedy nelze zakazovat je prodávat nebo dokonce třeba i vystavovat, vždy ale musí být zcela jednoznačně deklarovány jako patisky.

Z celého případu tedy vyplývají docela zajímavé závěry: Ukázalo se, že v soukromých rukách mohou existovat původní štočky poštovních známek, jejichž držení pro dlouhou uplynulou dobu není nelegální. Pokud jsou z takových štočků zhotoveny dodatečné otisky, není nelegální je prodávat – musí být ale správně označeny (jak tomu bylo v tomto popřípadě). Naopak je nelegální a tedy trestné, když někdo bude takovéto patisky vydávat za původní zkusmé tisky či známky – tady už jde jednoznačně o podvod.

Nejde o první případ zneužití původních tiskových štočků československých známek – už ze sedmdesátých let jsou známy patisky některých hodnot čs. emisí TGM 1925, Doplatní 1928, Novinové 1937 a Novinové 1945, vydávané za vzácné zkusmé tisky. I v těchto případech byli do jejich zhotovování, ověřování a prodeje sběratelům zapleteni filatelističtí znalci (tentokrát čeští – ale o tom zase někdy příště), vždy však šlo o štočky jen dočasně získané z majetku vydavatele (tedy tehdy státu); případ, že by takové štočky byly trvale v soukromých rukách se podle mých informací vyskytl poprvé.

Jde nepochybně o mimořádně znepokojivou situaci, a proto se vedení Komise znalců SČF rozhodlo obrátit na zmíněného slovenského znalce dopisem s dotazem, zda má tyto pravé původní tiskové štočky čtyř hodnot emise Hradčany skutečně k dispozici, pokud ano, zda někde tuto skutečnost publikoval, dále odkud je získal, zda z nich zhotovil otisky a pokud ano, kolik, jaké a kde se nacházejí, zda otisk do aukce Majer nabídl on a hlavně, jak se štočky a jejich otisky hodlá naložit. Odpověď – pokud ji obdržíme – samozřejmě zveřejníme.

František Beneš

Pozn. redakce: Jak nás informoval pan Majer, na žádost majitele losu byla položka dodatečně stažena z dražby.